

הגמרא דנה באדם המקדש במלווה, הלכה זו מופיעה במקום נוסף בתחילת המסכת (ו: בשם אביי, ובסוגיא שלנו בשם רב, וכך לשון הגמרא (שם מז):

אמר רב: המקדש במלווה - אינה מקודשת, מלווה להוצאה ניתנה.

קידושין ע"י מלווה אינם תופסים לשיטת רב. אמנם הדיון בנידון מתחיל כבר בתקופה מוקדמת, וכך מובא בברייתא (שם):

נימא כתנאי: המקדש במלווה - אינה מקודשת, ויש אומרים: מקודשת.

נחלקו התנאים האם אדם שקדש שאשה ע"י הלוואה מקודשת או לא? ת"ק סובר שלא, וי"א סוברים שמקודשת. רב מחדש את טעם הדבר "מלווה להוצאה ניתנה", כלומר, מטרת הלוואה היא להוצאת הכסף, ולכן אין מהות הכסף בעין (ואפילו ישנה בעין, עיי' רש"י ד"ה אינה).

עולה מרש"י שיש כמה סוגי הלוואות, וכך לשונו (ד"ה להוצאה):

הלווה רשאי להוציאה בהוצאה ואינו חייב להעמידה בעסקא שתהא מצויה בכל עת שיתבענו וכיון דלהוצאה ניתנה הויא לה כי דידה ולא יהיב לה מידי.

מלווה האמור כאן, הנה הלוואה שנתנה להוצאה, וכביכול הכסף שלה ולא שייך למקדש, ולכן אינה מקודשת. עולה מהאמור שיש עוד סוג הלוואה שצריכה להיות מצויה בכל עת, והיא הלוואת עסקה.

המפרשים (תוס' רי"ד, פנ"י, מקנה ועוד אחרונים) עסקו בשיטת רש"י, מדוע ביאר שהמעות צריכים לעמוד בעסקה דווקא?

ומבואר בקצות החושן דיוק בדברי רש"י, וזה לשונו (סי' סז סק"ב):

ובעיקר הדין הנה מדברי רש"י נראה דחלק מלווה מהני לענין קידושין ומכא, שכתב בפרק האיש מקדש דף (מ"ח) [מ"ז] (ע"א) גבי מקדש במלווה אינה מקודשת דמלווה להוצאה ניתנה, וכתב רש"י ז"ל, להוצאה ניתנה הלווה רשאי להוציאה בהוצאה ואינו חייב להעמידה בעסקא שתהא מצויה בכל עת שיתבענו, ומשמע דהיא דמחויב להעמידה בעסקא דינה כפקדון. וכן משמע מלשון רמב"ם פ"ה מאישות (ה"ג) ז"ל, מפני שהמלווה להוצאה ניתנה ואין כאן שום דבר קיים ליהנות בו מעתה שכבר הוציאה אותו דינר ועברה הנאתו עכ"ל. והיינו דאע"ג דעדיין בעין כבר עברה הנאתו, ומשמע גבי עיסקא דאסור למשתי ביה שיכרא א"כ הרי בא לה הנאה מחודשת על ידי קידושין שתוציא אותן לכל מה שתרצה.

כלומר שני סוגי הלוואות: א. הלוואה שנתנה להוצאה אזי לא יכולה לפעול קידושין. ב. אך הלוואה למטרת עסקה, הרי היא כפיקדון, ולכן יכולה להחיל גם קידושין. ונראה לענ"ד ששני סוגי הלוואה רמוזים בפסוק, הלוואה לעני, והלוואה לעשיר (שמות כב, כד):

אם־בְּסֶפֶל תִּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־הָעֵנִי עִמָּךְ לֹא־תִהְיֶה לְךָ כְּנֶשֶׁה לְאֶתְשִׁימוֹן עָלָיו בְּשָׂךְ.

את עמי- כולל כולם גם עשירים בתוך עמ"י. את העני- הלוואת העני קודם לעשיר (עיי' רש"י שם). העני מקבל הלוואה להוצאה, והעשיר מקבל הלוואה לעסקה.

הלוואת העשיר את העני, יש בה חיבור תלות ביניהם, אך זהו מצד החסד והחובה של המלווה ללווה (אם כסף- כאן חובה). ולכן, אין חלות הקידושין באותו מקרה ואפילו שהמעות נמצאות בעין. לעומת זאת הה"א לומר שכן יחול הקידושין בהלוואת העני, (כמו שיטת ה"א) משום שחיבור של עני ועשיר הם חיבור עליון כביכול בעולם העליון נבראו יחדיו (עיי' תיקוני זוהר).

הלוואת העשיר, יש בה מן החיבור אך ביותר אופן של שותפות בעסקה. ולכן דין ההלוואה הזו היא יכולה לקדש, ששניהם שותפים במעות. ולכן עפ"י יסוד חיבור זה, יכול האיש לקדש את אשתו באופן בהלוואת קידושי עסקה.